

SLÆDESPØRET

Nr. 46

December 2017

13. årgang

"Anthropologists! Anthropologists!"

Knud Rasmussen Selskabet

Indholdsfortegnelse

Et blik på den grønlandske musikscene.....	217
1915-1989 Ugsima – en ægte sovjetisk eskimoskæbne.....	220
Kulturmøde i russisk Sameland	225
Fra vores helt egen verden.....	228
Millioner til arktisk forskning	228
Fridtjof Nansen opfandt friluftslivet	229
Knud Rasmussen Selskabet i ”Kraemer Hus”, Charlottenlund.....	233
Kunst i læ af polarcirklen	234

Fra og med dette nummer af Slædesporet udgår bagsideklummen Kilaasis Polar fortællinger. På samme plads begynder en ny klumme - nemlig ”Kunst i læ af polarcirklen”. Her vil vi i fremtiden præsentere forskellige urfolks kunstnere fra de arktiske områder. Vi begynder i svensk Sameland med den samiske kunstner Lars Pirak.

Vi har i dette nummer en artikel ”Et blik på den grønlandske musikscene”. Bandet ”I124Q” har en tekst, hvor Hans Egede siger til grønlænderne ”Jeres sprog skal fjernes, og I skal bruge vores fra nu af.” Det er jo meget forkert i og med, at Hans Egede lavede den første grønlandske ordbog. Imidlertid syntes vi på redaktionen det er en stærk tekst. Den handler nemlig om nutiden m.a.o. om kolonisationens konsekvenser. I dag er det jo sådan, at man ikke kan tage en gymnasieuddannelse i Grønland på landets eget sprog. Grønland er to-sproget, men at landets oprindelige sprog skal stå i skyggen af dansk er for dårligt. Det skaber en unødvendig uddannelsesbarriere.

Kilaasi

Forside: Vittigbedstegning af Gary Larsson. Antropologerne kommer, og urfolket skynder sig at gemme alle nautentiske kulturartefakter. Alt det der ikke legitimerer dem som oprindelige i antropologernes øjne. Se også artiklen ”Kulturmøde i russisk Sameland”.

De i artiklerne fremsatte synspunkter er forfatterens egne og dækker ikke nødvendigvis Knud Rasmussen Selskabets synspunkter.

Eftertryk af artikler kun med forfatterens tilladelse
Layout: Ole Birket-Smith
Oplag: 300 eks. ISSN 1603-9246

Et blik på den grønlandske musikscene

Af Julia Hansen Petrussen og Filemon Steenholdt

Nuuk som musikby

Hvis man vil høre musik i Nuuk er der mange muligheder. Hver weekend er der nogen der spiller i 4 af Nuuks 9 værtshuse. Endvidere er der koncerter i kulturhuset ”Katuaq” og forsamlingshuset. Det varierer hvor store koncerterne er, men de helt store koncerter, f.eks ved Arctic Wintergames, bliver afholdt i sportshallen Inussivik. Her har Lukas Graham lige spillet.

På værtshuset Mutten er der et nyt band hver uge, og man kan bare gå ind og sige at man gerne vil give koncert og så få en aftale. Det er eftertragtet at få en koncertaftale på Mutten. På Mutten kommer der rigtig mange mennesker og de kommer netop for at høre musikken.

På værtshuset Takuss er det altid polka der bliver spillet af samme band. Publikum består af alle aldre som danser og lytter til musikken. Takussbandet var i tivoli til Grønlandsdagene i 2016. Bandet består af en akustisk og elguitar samt et keyboard.

På natklubben Manhattan spiller lidt mere

Artiklens forfattere: Julia Hansen Petrussen og Filemon Steenholdt.

kendte navne – Ole Kristiansen, Inuk og John Olsen, Grønlands første rapper. Han var i Nuuk Posse.

Der er en bar i Hotel Hans Egede, Skyline, som spiller lidt mere stille dansemusik på flygel og guitar.

Den musikalske udfoldelse

Nuuk Kommune stiller gratis øvelokaler til rådighed hvor musikerne kan øve sig. Der er 3 lokaler som man kan reservere på skift. Alle lokaler har udstyr – forstærkere, trommer, guitar, bas, mikrofoner og højtalere. Når man skal ud og spille i byen kan man også låne instrumenter på de forskellige værtshuse hvis man ikke selv har. Det er rimelig nemt at få øvetid i hverdagene, hvor det mest er unge musikinteresserede der bruger dem. I weekenden bliver de tit brugt af bands til at øve inden de skal spille. Mange øver hos sig selv rundt omkring i byen. De mere ”berømte” musikere får lov at låne lokaler i Katuaq.

Det er kun de største bands som Nanook, Inuk, Rock Stones, Ole Kristiansen og Zikaza der får CD’er udgivet. Det er dog mere almindeligt i dag at musik udgives som musikfiler og bl.a. kan høres gennem iTunes. Det er den ældre generation der lytter til CD’er.

Grønland som musikland

I Grønland er en meget stor del af befolkningen udøvende musikere eller sangere. Alle lytter meget til musik både derhjemme og i forskellige sociale sammenhænge. Musik er en del af Grønlands kultur og er du i familie med en musiker, er der stor sandsynlighed for at du selv bliver musiker. Musikscenen har udviklet sig meget, fra at man i 70’erne og op til 90’erne brugte musikken som politisk statement, især i forbindelse med frigørelse fra Danmark og oprettelsen af hjemmestyret. I 90’erne begyndte man mere at se indad og

Bandet Ulla & Co. består af: Ulla, forsangeren, bassisten Napaatsiaq, guitaristen Kaaleeraq, og trommeslageren Filemon.

forholde sig til det grønlandske samfund. Nye bands som Prussic (Rap) tog hul på tabubelagte emner som opvækst i misbrugshjem med deraf følgende problemer. Emner som politikerne ikke tidligere havde lyst til at tale om, men nu blev nødt til at forholde sig til. Samtidig blev problemerne også beskrevet i bøger.

I 70'erne havde man brug for at udtrykke en kollektiv kritik mod systemet og for retten til selvbestemmelse. Efter hjemmestyrets indførelse og flere ansvarsområder blev flyttet til Grønland, er der kommet et mere individuelt fokus i musikteksterne. De senere år er der kommet en tilbagevenden til at forholde sig til bredere politiske emner i musikken. Derudover er der et opgør med kristendommen, og især bandet I124Q (I want to fuck you) har specifikt et opgør med Hans Egede som de beskylder for at fjerne grønlandsk tro og identitet, bl.a gennem indførelse af det danske sprog. Bandet minder i deres tilgang om det første protest rockband Sumé. Bandet lader Hans Egede sige: ”Annaak-kumallutit nunarsuarnukarpunga, saperavit. Toornat ajortuuvoq, upperisat ajortuuvoq, taarsissapput.

Nunarsi pissavara, aqullugu qulaaniik, saperavit. Oqaatsisi peerlugit, oqaatsigut atorsigit, massakkumiik.” hvilket betyder ”Jeg er kom-

met til jeres land for at redde jer, da I ikke kan selv. Jeres hjælpeånder er onde, og jeres tro er forkert. De skal erstattes.

Jeg overtager jeres land og styrer det oppefra, fordi I ikke kan selv. Jeres sprog skal fjernes, og I skal bruge vores fra nu af.”

Hertil svarer grønlænderne:

”Qaali tusaanasiuk, kinaasorluunniit nalurput, ilanginngilarput taanna. Sapinngivip-pungut, inuujuarsimavugullu, ikiorneqarneq suua?” det betyder ”I skal ikke lytte til ham, vi ved ikke hvem han er, han er ikke en af os. Vi kan godt selv, vi har altid levet uden hjælp fra andre.”

I124Q kommer fra en lille bygd, Kangersuatsiaq, på 173 indbyggere og har et eget studie i deres hjem.

Som noget af det sidste nye har Josef Tar-rak Petrussen på 19 år lavet en rapsang om racisme med fokus på det til tider ansændte forhold mellem danskere og grønlændere. Sangen tager udgangspunkt i den uheldige episode fra Amagerbro Metrostation, hvor en kvinde ringer 112 for at få hjælp til en livløs mand, og så bliver spurgt om det er en grøn-lænder, og da det bekræftes bliver der ikke sendt hjælp. Få timer efter er han død. Josef er naturligvis forarget over den udeblevne ambulance men påpeger samtidig, at denne gruppe af grønlændere er årsag til, at mange

danskere kun ser grønlandere som mislykkede misbrugere, og bebrejder dem dermed det forkerte billede af grønlandere og den stigmatisering grønlandere udsættes for.

Sangen har udløst stor debat særligt blandt unge og bliver brugt i samfundsfagstimerne i skole og gymnasie. Sangen har udløst en stor debat om sprog, da Josef påpeger det urimelige i, at man ikke kan klare sig i uddannelsessystemet hvis man ikke taler dansk i Grønland.

Vi har her lagt meget vægt på musik og sange med et samfundsmæssigt indhold, men det skal fremhæves at størstedelen af den grønlandske musikskat ligesom alle andre steder handler om kærlighed, kærestesorger og andre interpersonelle forhold.

Filemons musikhistorie

Filemon Steenholdt er opvokset i musikbyen Aasiaat, og han er søn af musikere. Begge forældre er med i 2 grønlandske rockbands, moderen synger og faderen spiller guitar.

Filemon er sammen med forældrene flyttet til Nuuk.

Siden Filemon var lille, har han set og hørt sine forældre spille musik. Som teenager blev han interesseret i guitar-spil selvom det var svært. Han lærte guitar og bas samtidig da de har samme akkorder. Han har også lært sig selv at spille trommer. Han fik som 6-årig trommestikker i fødselsdagsgave af en grønlandsk trommeslager, som han øvede sig med overalt i huset på borde, sofaer mm.

I 2003 dannede han sammen med 2 venner bandet "Sweet Children", hvilket var et navn de fik af deres klassekammerater, selvom de var alt andet end sweet.

De blev så gode, at de blev bedt om at spille i forsamlingshuset i de inviterede bands pauser. De var 13 år.

I 2006 blev de inviteret til Canada for at spille i Nunavik, i det nordlige Quebec, i byen Sal-luit. Her er der tradition for at der hvert år

kommer nogen fra Grønland og spiller.

Efter det, blev de i 2007 inviteret til Danmark for at spille, men det havde kommunen ikke råd til, så det blev ikke til noget. I slutningen af 2007 stoppede de med at spille, da en af bandmedlemmerne startede på gymnasiet, og en anden flyttede til Nuuk.

I 2008 flyttede Filemon selv til Nuuk. Han har i mange år ikke haft et fast band, for nu. Dette band blev etableret ved, at der hver torsdag er karaoke på værtshuset Mutten, og her hørte bandets basspiller en god sangerinde. Han spurgte om hun ville lave et band sammen med ham og Filemon samt guitar-spilleren. Bandet består i dag af Ulla, forsangeren, bassisten Napaatsiaq, guitaristen Kaaleeraq, og trommeslageren Filemon. Bandet har specialiseret sig i blues cover numre såsom Dont Let Me Down, Mustang Sally og Stand By Me, samt den grønlandske Ajortaaq Blues. Bandet har haft en del optrædender i Mutten og kan høres igen i August 2017.

Filemon kan bedst lide den grønlandske rock-scene fra 80'erne og 90'erne, da musikken her havde mere bid, kvalitet, fantasi og, havde flere detaljer som f.eks Karl Sivertsen med Sinnattoraangama Takusarpagit. Den grønlandske rockscene i dag er for mestendels lidt for blød og sukkersød til hans smag.

1124Q

1915-1989 Ugsima – en ægte sovjetisk eskimoskæbne

Af Peter Jessen

Denne historie handler om en meget markant kvinde, Ugsima, om hvordan et århundredes politiske omskiftelser kom til at forme et enkelt menneskes liv.

Hun blev født i 1915 på Asiens nordøstligste spids, på en boplads nær den gamle bygd Ungaziq, og er dermed vokset op i den tid, hvor Knud Rasmussen og hans fæller gennemrejste ”menneskenes lande”.

Når man læser de gamle dansk-grønlandske beretninger fra det canadiske nord og Alaska i 1920'erne, er det et gennemgående træk, at værtslandenes myndigheder og institutioner kun i ringe grad er nået op til Canadas nordområder og især til Alaska.

Her mødte de gamle rejsende mange farverige skikkelser, som er udødeliggjort i Jack Londons og Peter Freuchens bøger, i en verden på overlevelsesgrænsen, befolket af lykkeriddere og eneboere. Gæsterne blev sejlet fra sted til sted med små og skrøbelige både, ejet af søens chanceryttere, som levede et farligt og oftest kort liv med at fragte varer og mennesker, og handle med inuit og det fåtal europæere, der havde vowed at bosætte sig her. Ofte skandinaver, tyskere, russere.

Canadas myndigheder prøvede at række hænderne ud til de mest afsidesliggende samfund. Både gennem Hudson Bay Company og det beredne politi. Så fint vist i Freuchen-filmatiseringen ”Eskimo” fra 1933. På den russiske side af Beringstrædet havde situationen været den samme som i Alaska, men da Knud Rasmussen og Miteq i 1926 går i land her, sker det med en vis ængstelighed. Knud er bekendt med, at større ændringer er i gang. Han bliver da også straks ved ankomsten mødt af en repræsentant for de nye sovjetiske magthavere i Moskva, grænsevagten Allajev.

Indtil midt i 1920'erne havde især ameri-

kanske købmænd og hvalfangere stået for handelen på Tjukotkas bygder. Det var de samme typer som er beskrevet ovenfor. Knud Rasmussen modtages ved landgangen på Tjukotka af amerikaneren Charley Carpendale. Selv en Olsen, gift med en eskimoisk kvinde, kunne man støde på her. Men også lokale folk havde slået sig op som stormænd. Fra litteraturen kendes den tjuktiske magnat Alitet, skildret af den russiske forfatter Tikhon Sjomusjkin. (se også Slædesporet nr. 41 og 42)

Det er også her i Tjukotka, vi finder denne artikels hovedperson, Ugsima. Hendes liv og skæbne afspejler historien og udviklingen, som den udspandt sig i Tjukotka. Hun blev offentligt kendt i Sovjetunionen i 1982, da hun modtog en af statens højeste udmærkelser, Leninordenen og i den forbindelse fortalte sin livshistorie til en landsdækkende avis. Oplysningerne herunder er stykket sammen fra de spredte kilder og informationer, der har kunnet opstøves. Tvivl og modsigelser er søgt opklaret gennem kontakter i Tjukotka, bl.a. Ugsimas søster-datter.

I en gammel og næsten affolket boplads, Uki-gjaraq kommer Ugsima til verden i 1915, blot nogle kilometer fra det større fangersamfund Ungaziq (eller Tjaplino, som europæerne kaldte det efter en af Vitus Berings officerer). Ukigjaraq havde engang været en større bebyggelse og hjemsted for klanen lakaghmiit, som Ugsimas familie tilhørte. Men alle de andre familier var flyttet til Ungaziq. Der var der bekvem adgang til havet. Ugsimas familie var omkring 1920 de sidste mennesker på det nu forladte sted.

Ordet Ugsima betyder »en der har reddet sig op på isen«. Hun blev kaldt sådan, fordi hendes far engang faldt i vandet og reddede sig op på en isflage. (Ifølge en anden kilde var

Skole i det gamle Tjaplino/Ungaziq. Ugsima er tredje fra venstre. Foto af Aleksandr Forsjtejn.

det hende selv, der som barn blev reddet op af Beringstrædet iskolde vand.) Faderen hed Ataata. Han var en enspænder, der byggede sin nenglu (vinterhus) på en stenet skrænt med let adgang til havet, lidt på afstand af de andres huse. Ved den første storm stod skruisen helt op til Ataatas nenglu. Folk forstod ikke hans valg af byggegrund, og lige så lidt forstod de hans valg af kone. Han var en anset fanger, der kunne få den bedste kone, men han valgte den lille og skrøbelige Jannu.

Ugsimas farfar, Qaaq var også lidt til en side. Han havde som ung sejlet som harpunér på amerikanske hvalfangerbåde, bla. med den berømte kaptajn Swensson. Qaaq talte engelsk og var borte på havet hver sommer.

I 1917, da den russiske tsars trone begynder at vakle, stuver den rastløse Qaaq sine beskedne ejendele i en storbåd og sejler med sin kone Painga og barnebarnet Ugsima til Sivuqaq (Skt. Lawrenceøen). Her fortsætter Qaaq som harpunér og fanger, mens Jannu lærer Ugsima alt det, en god kone skal kunne. Og det var ikke så lidt. ”Hun skal, fortæller Ugsima, ”kunne lave sommerkamikker, vinterkamikker med pels, vandtætte overtræk til kamikkerne, bukser, lange dobbeltanorakker med pels ind- og udvendigt, kajak-pels, vanter og ekstra hovedtøj. Fangeren skal have flere sæt tøj, så han hurtigt kan skifte til tørt. Våd tøj er en næsten sikker

død. Dertil kommer konens arbejde med at berede skind til briksen og hvalrosskind til nenglu'en. Alt skal hun kunne udnytte, skare sammen og udsmykke. En kone skal være glad og ikke ærgre sin mand, når han kommer træt hjem fra havet.”

Men Qaaq falder ikke til på øen. Hjemme i Tjukotka var livet også hårdt og fattigt, og det var de samme amerikanske opkøbere, der tiltuskede sig fangernes skind og hvalrostand for næsen af de russiske embedsmænd. Men den russiske lov gjaldt her. Derfor betalte opkøberne i det mindste, om det så var med krudt, fødevarer eller spiritus. På øen gjaldt opkøbernes lov. De tog sig friheder, og fangerne blev gældsatte, erindrer Ugsima.

Det ender med, at Qaaq flytter tilbage til Ungaziq. Hans tilbagevenden bliver knapt bemærket. Folk er optaget af andre ting. Det nye styres folk er kommet til kysten og er gået i gang med at indrette økonomien og handelen og hvad der ellers hører til. Den første og uhyre primitive skoleundervisning bliver sat i gang, og der er oprettet et kooperativ, »Det nye liv«, hvor myndighederne prøver at samle fangerne. Qaaq's søn Ataata (Ugsimas far) får job som skipper på kooperativets første båd, og Ugsima kommer i den nyoprettede skole.

Ugsima hører til den første generation af børn nogensinde, der får skolegang og oven i købet lærer at læse og skrive på modermålet. Det alfabet, der dengang blev udviklet til polarfolkernes sprog, bygger på det latinske, ikke det kyrilliske. I slutningen af 1930'erne går man dog over til at bruge det russiske alfabet.

Der knytter sig en interessant historie til Ugsimas skoletid. En af lærerne var den senere så kendte eskimolog Aleksandr Forsjtejn. Han blev af den berømte russiske sprogforsker og kender af områdets sprog, Vladimir Bogoraz, hvervet til at tage

Foto taget af eskimolog Aleksandr Forsjtejn.

til Tjukotka, lære sig eskimoernes sprog og fungere om skolelærer. Forsjtejn tilegnede sig snart sproget. Han forfattede eskimoiske skole-bøger, deltog aktivt i politik, og – fandt man ud af efter hans død i 1969 – fotograferede livet i byggerne.

Hans negativer findes i dag i Kunstkammeret i Skt. Petersborg (Museet for Antropologi og Etnografi) og er for få år siden igen blevet draget frem af glemselen af eskimologen Igor Krupnik.

Som sin familie og som et produkt af den meget omskiftelige tid, bliver Ugsima som ung hvirvlet ind i politik.

I 1932 bliver hun som den første eskimo medlem af den kommunistiske ungdomsorganisation Komsomol, senere bliver hun forkvinde i distriktet.

Hendes opgave er at agitere for det nye styre i Rusland og oplyse kvinderne om renlighed og hygiejne og om brugen af ny teknik som primus og flagermuslygte

Hun beskrives som gavmild, begejstret og med stort gå-på-mod, egenskaber, der logisk førte hende ind i sociale aktiviteter.

I 1940, mens hun og hendes familie er bosat i Uelen, bliver hun – også som den første eskimo - partimedlem og politisk instruktør.

I 1942 bliver hun forflyttet til bygden Lavrentija. Under resten af krigen leder hun arbejdet blandt kvinder til støtte for fronten.

Fronten er tusindvis af kilometer væk, ti tidszoner adskiller en lille bygde fra fronten, men

også herude yder folk en aktiv indsats: ”Hvad kunne jeg sige til kvinderne, husker Ugsima. ”Jeg talte om hvordan krigen raser ... Man siger, at de vanskeligheder, vi oplever her, ikke kan måles med sorgen og smerten i de områder af landet, hvor krigsdyret brøler.”

”Vi indsamlede penge til køb af obligationer til Forsvarsfonden, vi købte for egne penge frakker og pelshatte til dem, kamikker, vanter med to fingre (tommel og pegefingre specielt til krigsbrug). Vi lossede skibe. Det var især tungt arbejde at losse kul. Nede i lastrummet skovlede kvinderne kullet i sække, og i hundredvis af sække læssedes på pramme (skibene lå ikke ved kaj men på svaj). Fra prammene blev sækkene båret på skulderen ombord på damperen og derfra hældt ned i lastrummet.

Det foregik ofte i hårdt vejr. Når det blæste, stod vandet ind over prammene, som tog brådsøer ind. Også om sommeren er vinden

Ugsima som unge pige.

kold her ... Vi bad aldrig om penge for arbejdet, vi var taknemmelige for kul til varme for vores børn”.

”Alle, også partifolk og offentligt ansatte, stod sammen om at løse opgaverne. Også tilflyttere blev oplært til at varetage arbejdet som rensdyravlere i tundraen og som fangere. I krigsårene var der særligt mange ulve, og alle lærte at holde dem borte fra rener og husdyr. Gamle mennesker sagde - ”det er fascisternes ulvesjæle, der hjem søger os ” ... Jeg tror, at tundraulvene kom fra stepper og skove nærmere fronten. Også de var krigsflytninge...”

Efter krigen bliver Ugsima sendt til Herzen Institutet i Leningrad for at uddanne sig til lærer. Det eneste, jeg har kunnet finde fra den tid, er en bemærkning om, at hun mødte den unge Mstislav Rostropovitj, den senere så berømte musiker.

Herefter er hun lærer på kostskolen i Uelen, men skifter hurtigt tilbage til traditionelle sysler. Hun kommer til at arbejde med teknologier til forarbejdning af spæk på en fangstvirkosomhed i bygden Plover.

I 1967, som 52-årig, kan hun gå på pension, men efter et par år gider hun ikke længere det stillesiddende liv.

På trods af en meget nutidig karriere, kan og vil hun ikke sige sig fri af en stærk rodfæstning i traditionen.

”Eskimoernes væsentligste håndtering er den dag i dag fangst, og en fanger kan ikke gå i vatteret tøj. I den retning er eskimoerne meget konservative. De vil have skindtøj.

”Man kan uddanne sig i forskellige tekniske fag her i byen: telegrafist, styrmand osv.”, beklager Ugsima, ”men ingen tager skindsyningskunsten alvorlig. De få, der behersker den, er gamle, og traditionen hænger i en tynd tråd.

Derfor bruger Ugsima sit aktive pensionistliv på at undervise børn og unge i skindsyning og i at sy de gamle mønstre i skind- og per-

lebroderi. Og det så godt, at tøjet kan leve op til vor tids krav.

Senest stiller hun sin ekspertise i traditionel skindsyning til rådighed for et skindværksted i Provideniya. Fra 1976 til sin død i 1989 deler hun ud af sine evner i byens ”Pionerhus”.

Ugsima brugte sin stemme politisk. Hun var stærkt kritisk overfor nedlæggelser af store eskimoiske bygder. Mest af alt forflytningen af Nevuqaq-boerne kort før 1960. Hun har til forfatterforbundets avis kaldt lukningen af den store gamle bebyggelse Nevuqaq/ Naukan ved Beringstrædet uforstandig og meningsløs. ”Jeg husker, sagde hun, ”hvordan folk levede derude på næsset. De passede deres gerning, sang deres sange og deres skole var af de allerbedste. Men så var der nogle, der syntes, det var for vanskeligt at bygge på den stejle fjeldside ved Beringstrædet. Måske er det bare mig, der ikke kan forstå, hvordan nevuqaghmiit kunne bygge deres huse derude, når byggefirmaerne med deres kraner og bulldozere ikke kan. Folk skal ikke flytte fra de gamle fangstpladser”

Udtalelsen faldt på et tidspunkt, hvor der var tale om at nedlægge Novo Tjaplino, den eneste bygd i Sovjetunionen med eskimoisk befolkningsflertal. Heldigvis blev lukningen afværget. Måske takket være Ugsimas indsats?

Men der er også modsigelser og paradokser i Ugsimas liv. Hun var gift med en russer og hendes børn lærte ikke at tale eskimoisk. På trods af, at Ugsima selv var uddannet som modersmålslærer. Til stor fortrydelse for hendes søster, Ajnana (Ajnganga), som var lærer, lærebogsforfatter og Tjukotkas første repræsentant i ICCs ledelse. De modersmålsløse søskende børn inspirerede Ajnana og hendes kollega Analkvasak til at udvikle et helt nyt lærebogssystem, der tager udgangspunkt i børnenes manglende kundskaber i deres modersmål. Det udkom efter 1980.

I 1982 bliver Ugsima Ugsima Ivanovna tildelt

Leninordenen, som var USSR's højeste civile udmærkelse.

Ugsima lukker sine øjne for allersidste gang i 1989 og dør så at sige med den sovjetstat, der på alle områder kom til at forme hendes liv.

Noter:

1) Jeg har valgt at bruge ordet eskimo/-er. Det er den fællesbetegnelse, der rent faktisk anvendes i Rusland og den, de pågældende mennesker anvender om sig selv. Befolkningsgruppen i Rusland var ikke homogen. Den bestod af flere etniske grupper og klaner, som talte fire eskimoiske sprog (både af inuit- og juitgruppen). Nogle har brugt og bruger fællesbetegnelsen ”jupiiget” (=de rigtige mennesker), andre ”juit”. I ældre tiden (før sovjettiden) kaldte man sig efter stedet, hvor man boede, f. eks. nevuqaghmiit, unga-zeghmiit, eller efter sin klan.

2) Forsøjtejs senere skæbne bliver yderst om-

Ugsima som ældre. Foto: Victor Zagumyonov.

tumlet. Han bliver i 1927 af Bogoraz sendt til Tjukotka for at lære sig eskimoernes sprog og undervise i det. 1927–29 opholder han sig i Ungaziq, i 1929–1930 flytter han til Khabarovsk, hvor han gifter sig. 1930–33 igen i Tjukotka, hvor han arbejder som direktør for lokalregeringens afdeling for sociale og kulturelle programmer. I 1933 vender han tilbage til Leningrad som seniorforsker ved Institut for Antropologi og Etnografi. Mens han er her, udkommer hans lærebog Jupigim Akuzilha. I 1936 bliver han sendt på en tre måneders tjenesterejse til København, hvor han var i nær kontakt med eskimologerne Thalbitzer og Holtved. Med sig har han en samling af nu meget sjældne skolebøger fra polarområderne. Nogle af dem er bevaret på Polarinstitutets bibliotek, andre, som blev overdraget til DPUs bibliotek, er for ikke så mange år siden blevet kasseret. På trods af, at et par af dem kun kendes i 2-3 eks. Forstejn efterlod sig korrespondence og fagmaterialer, som i dag findes på det Kgl. Bibliotek.

I maj 1937, godt et halvt år efter hjemkomsten fra København, bliver han arresteret og idømt 10 års lejrhold på en 100% fabrikeret anklage for spionage til fordel for Japan, kontrarevolutionær virksomhed m.m.

Løsladt juni 1947, flytter til Vestsibirien og senere Kaukasus, hvor han til sin pensionering er direktør for et kraftværk. Rehabiliteret i 1956. Han vender aldrig tilbage til sit gamle fagområde. Sidst i 1960'erne prøver den norske sprogmand Knut Bergsland at få kontakt til ham, men Forstejn afviser enhver form for kontakt. ”Han havde”, svarede han, ”fået nok af alt det”.

Kulturmøde i russisk Sameland

Af Claus Oreskov

I samfundsforskningen findes ingen autentiske eller uautentiske kulturer kun kulturelle ligheder og forskelle. Udfordringen er at forstå det sammensatte, det mangfoldige og sommetider det modsigelsesfyldte i kulturer og samfund. Jeg blev derfor noget forbløffet da en norsk professor i kulturvidenskab for nylig erklærede en samisk turistlejr for uautentisk.

Scenariet

I forbindelse med det årlige norsk – russisk kultur forum besøgte 50 deltagere fra Nordnorge Murmansk Amt, der stort set svarer til Kola-halvøen. En dag blev afsat til at besøge Sam Syit en samisk turist lejr og oplevelses center. Blandt seværdighederne var bl.a. nogle lodret opstående pæle med forskellige udskæringer, der repræsenterer magtfulde natur væsner fra den samiske tro, udført af en nulevende samisk kunstner. De besøgende kunne så ønske eller bede om forskellige ting her ved natur åndernes pæle.

Blandt de norske deltagere var Professor i kulturvidenskab ved Tromsø Museum, Ivar Bjørklund. Han følte sig dybt krænket over hvad han så og oplevede. Træskulpturerne opfattede han som indianske totempæle og derfor malplacerede ifølge al etnografisk logik. Han betegnede Sam Syit som en cirkusforestilling. Ivar Bjørklund konkluderede ” Det er jo helt latterligt. Det har ingen ting at gøre med det samiske”. Samiske dragter som blev fremvist stillede man sig også yderst skeptisk overfor m.a.o. deres autenticitet blev betvivlet. Imidlertid er der forskellige samiske dragt traditioner på Kola-halvøen. På et tidspunkt var kvindedragten f.eks. påvirket

af de russiske og komi folkets folkedragter med brug af silkestoffer og silkesjaler. Jeg har ved flere lejligheder oplevet at kvinderne ved festlige lejligheder klædte om midt under festen, således at de præsenterede forskellige samiske dragt moder ved samme fest. Hvad som er ægte er vel nok i den sammenhæng relativt.

Alle deltagerne fra Norge var en smule rystede og man konkluderede, at denne turist lejr viste russernes holdning til samerne i al almindelighed. ” De er fuldstændig usynliggjort. De bliver kun synlige når de skal passe ind i turistkonceptet. Men det har man vidst hele tiden, de er umyndiggjort, siger professoren”.

Et etnocentrisk øjeblik

Jeg ved ikke, om Ivar Bjørklund og de andre deltagere i ekskursionen forstod, at det var en samisk turistattraktion lavet af samer eller måske troede de, at det var noget russerne havde fundet på?

Det de så mente de var uautentisk men på hvilken måde! At lede efter en kulturel

På NRK Finmarks nyheds side er en artikel publiceret den 18.09.2016: ”Sameland med totempæler: – Alle var like rystet” af Knut-Sverre Horn. Heri interviewer han bl.a. professor i kulturvidenskab Ivar Bjørklund om et besøg på Kola-halvøen, hvor de bl.a. besøgte det samiske oplevelses center Sam Syit. Jeg kender flere af de samiske initiativtagere til Sam Syit og har kunne følge udviklingen af turistlejren fra ide til virkelighed. Min artikel er derfor en reaktion på professor Bjørklunds udtalelser baseret på mit mangeårige kendskab til samerne på Kola-halvøen samt min antropologiske faglighed.

autenticitet er at forudsætte, at kulturer besidder en essens og uden denne essens er pågældende kultur uautentisk. I dag tror jeg ikke der findes mange kultur og samfundsforskere, der arbejder ud fra en sådan hypotese.

At dømme mellem autentiske og uautentiske kulturer er for mig en alvorlig etnocentrisk vildfarelse når betragteren selv kommer fra en anden kultur. At lede efter det autentiske kulturelle er det samme som at postulere, at en kultur er stillestående og derfor kan identificeres på kendte emner. Det er intet der overrasker etnografen, når han ved bedre end det folkeslag hvis kulturer han skal fortolke.

Autentiske dyr?

I turistlejren var der også ræve og kaniner samt andre dyr bl.a. rensdyr. Renerne fik de besøgende mulighed for at fodre med rugbrød. For at føje spot til skade mente de besøgende, at renerne var desperate af

sult, ligesom man stillede spørgsmål om hvor autentiske kaninerne var på denne breddegrad. Hvad skulle de dyr der, spurgte de besøgende sig selv. Historien melder intet om hvordan man vurderede fodring med rugbrød til rener, men for en sikkerhed skal jeg lige indskyde, at det er almindeligt på Kola-halvøen.

Autentisk diskurs

Episoden minder mig om en vittighedstegning af den amerikansk tegner Gary Larson. Man ser ind i en ”primitiv” hytte hos et eller andet urfolk et sted i verden. I hytten hersker vildt kaos, folk fare omkring for at gemme TV apparater, en standerlampe og i det hele taget alt moderne komfort. Grunden til denne panik er, at nogle antropologer er på vej op til hytten. For ikke at fremstå som uautentiske skynder urfolkene sig at gemme alt som ikke legitimerer dem som sådanne i antropologernes øjne. Det er en situation mange urfolk kan nikke genkendende til og

Besøgene fra Norge vises rundt i turistlejren. I samekofte til højre ses Vitali Krut og med megafonen er tolken Jevgenij Jusjkov. I baggrunden ses de udskårne stolper, professor Bjørklund opfattede som totempåle. Foto: Kirsti Riesto.

af samme grund parodieres der ofte over dette emne. Således i Grønlands filmen "Lysets Hjerter". På en fangst rejse møder filmens hovedperson Rasmus nogle danske piger der camper ude i fjeldene. Medens de sidder og drikker kaffe i teltet, får pigerne øje på Rasmus gummistøvler, og de undlader ikke at belære ham om, at han meget hellere skulle gå med grønlandske kamikker (blive autentisk).

Indenfor urfolks gruppen eller en hvilken som helst nationalgruppe, kan der selvfølgelig godt finde en dialog sted om kulturel præsentation. Man skal bare være opmærksom på, at en sådan dialog om kulturel præsentation oftest også handler om f.eks. fordelingen af intern status, magt og økonomiske fordele og bagdele.

Det antropologiske blik

Havde de besøgende haft et andet og mere objektivt blik på det de så og oplevede, kunne de have haft en helt anden historie at fortælle.

På billederne genkendte jeg straks Vitali Krut, som har en stor del af æren for turistlejren. Han er tidligere rendriftsmand, men slog sig på forretninger for nogle år siden. Han startede med at sælge rener til zoologisk have i Moskva. Derefter forsynede han zoo med renlav som han samlede ude på tundraen. Turistlejren blev næste projekt som blev sat

i gang helt fra nulpunktet. Langsomt kom der flere og flere aktiviteter i lejren som primært var beregnet på børn. Vitali Krut elsker børn og derfor de mange dyr som børnene kan se og kæle med. Han fortalte engang om en multihandikappet pige som var både blind, døv og stum. Hun fik ført sin hånd hen over en ren, så hun kunne mærke pelsen og det levende dyr. For første gang i mange år smilede pigen. Vitali Krut har helt bevidst satset på den slags besøgende udover alle os andre forstås. Rigtigt - han kan også en masse skrøner om mirakuløse sten inde i skoven der kan helbrede impotens og meget andet af samme slags, men gør det ham til en uautentisk same? Så vidt jeg ved har samerne alle dage været første klasses historie fortællere.

Med det antropologiske blik i behold kunne professor Ivar Bjørklund have set og oplevet en driftig samisk virksomhed. En gesjæft der bliver drevet med fantasi og hårdt arbejde, i et område af Kola-halvøen med stor arbejdsløshed og dermed forbundet fattigdom og mange ulykkelige skæbner. Disse samer klarer sig selv på landets nye økonomiske betingelser, forsørger sig selv og skaber øget velfærd i nærmiljøet. De er på ingen måde usynlige og umyndiggjort af russerne som Bjørklund påstod. Det er ikke andet end en hul russofobisk bemærkning.

Fremvisning af samedrakter. De norske turister tvivlede på autenticiteten. Foto: Kirsti Riesto.

Fra vores helt egen verden

Formanden for Knud Rasmussen Selskabet Claus Oreskov (Kilaasi) blev 70 i juli måned. Fødselsdagen fejrede han i Rusland sammen med venner fra Grønland og Danmark.

Fra de grønlandske venner var der blandt gaverne en blå håndsytet grønlandsk arbejdsanorak og et portræt af Kilaasi udført af den 15-årige kunstnerinde Bea Hansen Petrussen fra Nuuk. Vi her på redaktionen synes, at Bea har fanget noget væsentligt i det overordentlige livlige og vellignende portræt. Vi spør derfor Bea en strålende fremtid som kunstner og vi glæder os til at se mere fra hendes produktion i årene der kommer.

Hvad angår arbejdsanorakken, så er den syet af et ret flot stof, så mon ikke den også kan bruges til fest – imidlertid så mener

redaktionen, at begrebet ”arbejdsanorak” forpligter og der ligger mange opgaver i Selskabet der venter på, at netop formanden kommer i arbejdstøjet.

Portræt af formanden. Af den unge lovende kunstnerinde Bea Hansen Petrussen.

Millioner til arktisk forskning

Portene til arktisk er slået op; isfrie områder forbliver åbne længere, og arktiske naturressourcer er blevet lettere tilgængelige.

Ved porten står interessegrupper og personer med motiver lige fra geopolitik og forskning til beskyttelsesinteresser og til industrier som: fiskeri, søfart, olie og gasudvinding.

Udviklingen heroppe kommer meget snart til at gå stærkt og det gælder om at springe på vognen her og nu.

Det har man indset i Norge, hvor staten

lige har bevilliget 30 millioner kroner til arktisk forskning. Pengene doneres til forskningsprojektet: ”arven efter Nansen” og med dette beløb er budgettet svulmet op på 800 millioner. En lang række naturvidenskabelige forskningsmiljøer og universets institutter får gavn af millionerne.

Det er et fantastisk initiativ, som giver forskerne mulighed for at forstå processerne i de nordlige områder af Barents havet samt indflydelsen på de fysiske og menneskeskabte dynamikker.

Fridtjof Nansen opfandt friluftslivet

Af Henrik Warburg

Nansens barndomshjem lå tæt op ad Oslos vintereldorado Nordmaka, det store skovområde nord for Oslo. Nansens moder: Adelaide Johanna Isidore Wedel Jarlsbergs, var i tidens ånd som kvinde en mønsterbryder. Adelaide var optaget af at dyrke- og lancere skisport og podede Nansens interesse for både historie, naturliv og skisport i hans tidlige barndom (Knuth 1948: 33).

Nordmændenes spæde skikultur, havde sin gryende begyndelse hos det bedre norske borgerskab. Der, eftersom de havde overskud af tid, kunne udøve idræt. De var således medvirkende til at samle de øvrige sociale lag i én forestilling om en fælles national identitet. Først i 1930erne, blev ski så almindeligt et fænomen blandt nordmændene, at skiløb ikke mere fik spalteplass på datidens avissider (Aasbø 2013).

Nansen-effekten

Nansen var en habil skiløber, men blev aldrig en dygtig konkurrence skiløber. I 1884 begynder Nansen at ture rundt på ski i lokalområdet gennem en 32årig periode, hvor han spørger bønderne ud om de lokale sne- og terrænforhold. Her fremhæver bønderne faremomenter og som selvscenesættelse kører Nansen netop gennem disse områder og får en ekstra opmærksomhed som en modig- og dygtig skiløber: Nansen-effekten.

Nansens Kundskaber mht. ski og stave skildrer han i sine fremtidige artikler: skiløb skaber litteratur og litteratur skaber skiløb. På denne baggrund udgiver han 1916 essaysamlingen Friluftsliv, der også afspejler datidens indflydelsesrige amerikanske nature writing inspireret af Henry David Thoreaus

bog *The Walden* 1854.

Nansens tale om Friluftsliv

Første gang ordet friluftsliv nævnes i det norske sprog, er i Henrik Ibsens nationalromantiske digt På vidderne afsnit IV, skrevet 1859. Ibsen krydsede klinger med den gryende landsfader Fridtjof Nansen, da han ikke delte samme begejstring af Nansens bedrifter som resten af den norske nation. Ibsen var én af de få, der tog afstand- og gjorde oprør imod både Nansen, fornorskningspolitikken mod samerne og datidens snævre nationalistiske tendenser og opmuntrede til et flerkulturelt Norge.

Nansen gjorde friluftslivet til sit eget politiske begreb og projicerer således sin ideologi ind i indbegrebet af ånden, af det enkelte liv i naturen.

Ibsen anså Nansen som en trussel imod åndslivet og mente Nansen satte konkurrencemomentet: vilddyret op i mod åndsliv, der symboliserer Nansens ideologiske anvendelse af ordet- og begrebet friluftsliv. Henrik Ibsen var stolt over at være norsk, men delte ikke Norges kolonialistiske institutionelle disciplinering, fremskridt og civilisation: Ibsen benyttede sig af sin satire til, at kritisere Nansen (NRK 2008).

I juni 1921 holder Fridtjof Nansen en tale for Den Norske Turistforenings ungdomsafdeling, der senere får tilnavnet Friluftsliv. Her stadfæster Nansen sine holdninger og cementerer således begrebet friluftsliv i den norske bevidsthed: det norske nationale projekt. Dette er et resultat af datidens politiske konfliktlinjer: kultur assimilationen af samerne og løsrivelsen fra det svensk-norske rigsfællesskab.

”Neppe nogensteds egner naturen sig bedre

for skiløb end i Norge(...)man gror sammen med sine ski og naturen(...)skiløberkunsten er en naturlig del af vores identitet” (Nansen 1888: 78).

Nansen formår i sin tale, at trække holdninger ud fra sine bøger På ski over Grønland & Friluftsliv og således lægges kimen til friluftslivets væsen: natur, skiløb og skibygning som en norsk karaktertræk og gør vidderne til en norsk national markør: rum – i det landskab samerne har levet og boet i gennem 1000 af generationer.

”En vigtig side af idrætten skulde jo netop være friluftslivet; dette at komme bort fra de mange, bort fra det evige jaget, den forvirrende larm, hvori vort liv saa alt for meget føres – komme ut i naturen, ut i det store rum. Det staar for mig som den største

Eva og Fridtjof Nansen på ski, 1890. Fotograf: L. Szacinski.

side ved friluftslivet”(DNT1922:3).

Samisk inspiration i hans tale

Min tolkning af Nansens tale Friluftsliv er, at han på sin ekspedition på ski over Grønland 1888 har ladet sig inspirere af samerne Samuel J. Balto og Ole N. Ravna. Nansen bad efterfølgende Balto om en skriftlig Rapport. Baltos mestring- og færdigheder tager udgangspunkt i en talesprogs kultur, der udspringer af traditioner til et liv på Nordkalotten. Balto havde ikke erfaring med at gøre notater til sine daglige gøremål. Ikke desto mindre var Baltos rapport særdeles detaljeret og hvorfor Nansen bad om den rapport, ved man ikke (Vorren 1980: 7).

Nansen må have haft et indre billede af det samiske siida-samfund på nethinden og ligeledes haft et indgående kendskab til den samiske samfundsstruktur, da han i sin tale fortæller lytterne om en tanke han har gjort sig.

Han tænker sig et større væsen, der sidder ude i rummet og kikker ned på jorden: Hvad vil dette væsen så observere? Bittesmå mennesker der bevæger sig på jordoverfladen og som klumper sig sammen i kasser, der står i geometrisk orden.

Inden i disse kasser, lever disse miniaturer af mennesker det meste af døgnet 24 timer. Til tider smutter én ud og smyger sig afsted langs kassernes sider for, at gå ind i en ny. Hvor de så opholder sig en stund, inden de atter begiver sig tilbage til udgangskassen. I hele deres livscyklus, opholder disse små mennesker sig i- og omkring disse kasser.

”Men når disse kasse-mennesker skal søge adspredelse og indtryk, så er det vel rimeligt, at de søger sig bort fra dette liv og derhen, hvor de oprindeligt hører hjemme: Guds frie store natur”

(DNT 1922: 2).

Vidderne et Samisk kulturlandskab

I denne sammenhæng mener jeg, at Nansens ide til kasselivet står proportionelt med det samiske landsbyfællesskab- Siida. Siida-samfundet bestod af et mindre antal kernefamilier, der havde fælles brugsret over et bestemt territorium og siidaen måtte følge renflokkens søgen efter føde på vidderne. Siidaens jagt- og fangst samt sankning af bær- og planter fulgte et mønster, der var dikteret af årstiderne og som blev delt mellem familierne (Grydeland 2001/1:67).

Samernes situations orienteret læring: En mestring udviklet gennem erfaring, kundskab og handlekompetence, der udfolder sig i færdigheder og som således bliver til en bevægende synergi i takt med landskabets

typografi (Balto 1997: 131-132).

Erfaringen forfiner samerens repertoire af bevægemønstre og styrker den enkeltes idealfelt: tavse viden. Ved ikke at mase sig frem i terrænet, men ved at følge landskabets naturlige terrænlíner. En samisk færdighed og mønstergenkendelse Saxo allerede beskriver i Gesta Danorum Praefatio 8.14.

Nansen siger i sin tale: ”Det at lære at stole på sig selv og føle sig i stand til at klare sig helt uafhængigt af andre og overvinde hindringer og føle som hver eneste norske unge mand og kvinde, at være uafhængig og kunne klare sig i alle former for vanskeligheder. Lære den intense glæde

Foran fra venstre: Fridtjof Nansen, Oluf Christian Dietrichson, bagerst fra venstre: Ole (Nielsen) Ravna, Otto Neumann Knoph Sverdrup, Kristian Kristiansen (Trana), Samuel (Jobansen) Balto. Foto: Siems & Co, 1888.

ved det enkelte naturliv, det vi nu engang stammer fra og ikke mindst glæden ved nøjsomhed” (DNT 1922: 4).

Nansen manifesterer i sin tale Friluftsliv, at dette byliv nu engang er unatur og det eneste rigtige, er det enkelte liv i naturen: at være fri som fuglen. Således bundfældes Nansens verdensbillede sig i den norske ungdom og på dette grundlag bliver samernes kulturelle identitet til et skyggefelt. Et skyggefelt der skaber ulige magtforhold mellem samernes kulturform og Det Norske Nationale Projekt.

Friluftslivet- og skiidrætten blev hovedsageligt beskrevet af den konservative presse, der fandt det respektabelt at skildre skiløberkunsten. Blå blok udgav ikke et bredt sortiment af aviser, men de havde til gengæld et langt større oplag end Rød blok. Det fortæller en hel del om kårene for skienes anvendelse i datidens Norge (Aasbø 2013).

Eliten skabte litteratur samt udøvede og udviklede skikulturen på grundlag af overskud af tid, økonomi og muligheden for at kunne holde ferie: Samerne har i generationer været et jægerfolk, der beherskede kunsten at stå på ski og mestrede kundskaberne til et liv på Nordkalotten.

Således udfolder det norske samfunds lovbestemte magtstruktur: fornorskningens magt- og disciplineringsmekanisme et magtovergreb på den samiske minoritetsbefolkning og deres kulturlandskab. Nu overtog den norske overklasse og den nye kulturelle elites form for fritid: samisk kultur og tradition i praksis i form af både skiløb og friluftsliv.

Leg- og Færdigheder der udgjorde samernes pædagogiske hærkning- og træning til at kunne mestre nomadelivet i Lapmarken som renvottere. Hvor de skulle lære at arbejde

sammen med naturen, på naturens vilkår og ikke imod den (Balto 1997: 39) var nu blevet finkultur.

Litteraturliste

Balto A, 1997: Samisk barneopdragelse i endring, Ad notam Gyldendal AS. Boks 6730, st.Olavplatss.

Den Norske Turistforenings Årbok 1922.

Grydeland S.E. 2000: De sjøsamiske siidasamfunn, en studie med udgangspunkt i Kværnangen, Nord-Troms, Lundblad Grafisk AS.

Knuth E. 1948: Fridtjof Nansen og Knud Rasmussen, en slægtsstudie af Eigil Knuth, Gyldendals forlagstrykkeri, København.

Nansen F. 1888: På ski over Grønland - en skildring af den norske grønlands-ekspedition 1888-1889, Kristiania, H. Aschehoug & CO.s forlag 1890.

Nansen F. 1916: Friluftsliv, Kristiania, Jacob Dybwads forlag 1916.

St. Meld nr. 55 (2000-2001) Om samepolitikken

St. Meld. Nr 28 (2007-2008) Samepolitikken

Thoreau H.D. 2007: Walden – Livet i skovene, sats og tryk Narayana press, Gylling, Gyldendal.

Vorren Ø. 1980: Med Nansen over Grønlandsisen 1 1888, min reise fra Sameland til Grønland, Universitetsforlaget, Tromsø-Oslo-Bergen. ISBN 82-00-05422-5.

Aasbø, A.R. 2013: Tre skifortellinger fra 1884, Hans Angell, Fridtjof Nansen og Ludvik Schmelck. Historisk-kritisk utgave, Det norske språk- og litteraturselskab/bokselskab. No 2013.

<https://www.nrk.no/kultur/bok/nansen-irriterte-hamsun-og-ibsen-1.6554591>

Knud Rasmussen Selskabet i ”Kraemer Hus”, Charlottenlund Af Birthe Haagen

Selskabet flyttede maj 2017 ind i ”Kraemer Hus”, hvor det er blevet tildelt kontorplads, opbevaringsplads til arkivalier og bøger og kan afholde såvel medlems- som bestyrelsesmøder. Knud Rasmussens fødselsdag d.7.juni vil dog fortsat blive festligholdt i Hundested.

Om huset.

Christen Kraemer var reder for dampskibsselskabet ”Torm” i årene 1908-1922. C. Kraemer døde uden efterkommere i 1942, hans hustru Mathilde i 1954.

De oprettede fonden ”Skibsreder Kraemer og Hustru Mathilde Kraemers Grønlandsfond”, hvis formål fortrinsvis er at yde støtte til at fremme materielt og kulturelt arbejde i Grønland og for grønlandere, samt at fremme det dansk-grønlandske samarbejde.

I 1954 døde enken efter Christen Kraemer og ægteparret Kraemer havde som en del af den bundne kapital i ”Kraemers Grønlandsfond” efterladt sig en stor villa på L.E. Bruunsvej 10 i Charlottenlund. Villæen blev i 1954 domicil for ”Kraemers Grønlandsfond”, derfor hedder huset ”Kraemer Hus” efter de to stiftere.

Ud over det naturlige hjemsted for sekretariatet for ”Kraemers Grønlandsfond”

har ”Kraemer Hus” i en lang årrække også huset sekretariatet for ”Det Grønlandske Selskab” og underfraktionerne ”Kunstforeningen ARON” og ”Seniorklubben”, som begge afholder deres aktiviteter i ”Kraemer Hus”, som har været rammen om utallige foredrag i de to underfraktioner, hvortil alle medlemmer af ”Det Grønlandske Selskab” har adgang.

Arktisk Institut havde i mange år til huse i ”Kraemer Hus” men valgte i 1993 at flytte til et andet domicil, nemlig i et af KGH’s gamle pakhuse i Strandgade. Her havde ”Dansk Polarcenter” haft til huse siden oprettelsen i 1989, men blev nedlagt i 2009. Det lykkedes at opretholde ”Polarbiblioteket” i stueetagen. Eskimologisk Institut under Københavns Universitet har til huse øverst i pakhuset.

”Kraemer Hus”, som er beliggende på L.E. Bruunsvej 10 i Charlottenlund, har bevaret sit herskabelige præg og rummer en fin samling grønlandsmalerier og en unik samling af gipsafstøbninger af Eigil Knuths kendte portrætbuster fra Ammassalik. Hertil kommer den oprindelige klassiske have med et fint lille bassin springvand omkranset af rododendron buske.

Jeg har aldrig læst eller hørt et eneste indlæg fra nogen renevere, som udtrykker had mod rovdysrene. Derimod kan jeg læse blandt rovdysrsvenerne, fanatiske vegetarianer/veganer og andre ekstreme grupper som eksempelvis SD (Sverigedemokraterna) beskyldninger om rovdysrshad. De der forsøger, at klistre denne etiket på samerne i almindelighed og på renevere i særdeleshed går disse fanatikeres ærende!

(Lilian Mikaelsson, Renågåre, Älvsbyn)

KNUD RASMUSSEN SELSKABET

Bestyrelse:

FORMAND

CLAUS ORESKOV

403461114 • info@inforonor.dk

NÆSTFORMAND

BIRTE HAAGEN

45852035 • tinok.birte@email.dk

KASSERER

NANCY PEDERSEN

40307409 • nancypedersen@live.dk

BESTYRELSESMEDLEM

ANJA HYNNE NIELSEN

29321971 • anja@hynne.name

BESTYRELSESMEDLEM

HANS CHR. HEICKENDORF

55985856 • heickendorf@webspeed.dk

SUPPLEANT

JYTTE BLOCH-KELSEN

45819695 • jytte-bloch-kelsen@privat.dk

SUPPLEANT

KNUD MICHELSEN

39627781 • knud@michelsen.mail.dk

SUPPLEANT

HELGA RINGE

Redaktionen af »Slædesporet«

– udgøres af bestyrelsen med

Claus Oreskov

som ansvarshavende redaktør.

Alle henvendelser vedr. udgivelsen

bedes rettet til redaktøren

info@inforonor.dk

ISSN 1603-9246

WWW.KRH.DK

Kunst i læ af polarcirklen

Lars Pirak (1932- 2008).

Den samiske kunstner Lars Pirak fra Jokkmokk sogn er repræsenteret på museer over hele verden. I sin ungdom arbejdede han bl.a. som renhyrde. Efter et ophold på Samernes Folkehøjskole i Jokkmokk vækkedes hans interesse for kunst. Hans malerier og litografier er inspireret af minder og historier fra hans samiske opvækst.

Pirak havde en særlig glæde i at afbillede renen med de smukke horn. Han opfattede renen som sjælens spejl og som et symbol på samekulturen. Udover billedkunst arbejdede han med samesløjde (Duodji) f.eks. udskæringer i træ og horn samt tinbroderier. Han designede smykker og brugsgenstande. I 1965 var han med til at danne den samiske kunst gruppe Gieta Daida. Han fremstillede en skulpturgruppe af de 3 kvindelige guddomme Sáráhkáá, Uksáhkáá og Juoksáhkáá.

Pirak har fortalt, at hans mor der var kristen, hver morgen ofrede til Uksáhkáá, der vogter indgangen til kåten. I al sit kunstneriske arbejde var Pirak en fornem formidler af den gamle samiske kultur til kommende slægter.

Lars Pirak saltkar af renborn, længde 5,5 cm.

